

ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА! ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА!

ДЕРЖАВНИЙ
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ASSOCIATION
OF REINTEGRATION
OF CRIMEA

Деокупація. Юридичний фронт

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОГО
ЕКСПЕРТНОГО КРУГЛОГО СТОЛУ

(Київ, 18 березня 2022 року)

ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА! ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА!

Київ 2022

ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА! ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА!

**Державний торговельно-економічний університет
Українська асоціація порівняльного правознавства
Українська асоціація міжнародного права
Асоціація реінтеграції Криму**

ДЕОКУПАЦІЯ. ЮРИДИЧНИЙ ФРОНТ

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОГО ЕКСПЕРТНОГО КРУГЛОГО СТОЛУ**

(Київ, 18 березня 2022 року)

Київ 2022

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕК
заборонено**

УДК 341.3/.4/.6+342+343.3/.4

Д 34

Деокупація. Юридичний фронт [Електронне видання]:
Д 34 матеріали Міжнародного експертного круглого столу (Київ,
18 березня 2022 р.) / Державний торговельно-економічний
університет, Українська асоціація порівняльного правознавства,
Українська асоціація міжнародного права, Асоціація реінтеграції
Криму; упоряд. і наук. ред. О. В. Кресін. – Київ : Держ. торг.-
екон. ун-т, 2022. – 224 с.

ISBN 978-966-918-037-7

DOI: 10.31617/k.knute.2022-03-18

Матеріали Міжнародного експертного круглого столу «Деокупація. Юридичний фронт», проведеного у Києві 18 березня 2022 р., містять підготовлені колективом учених висновки і рекомендації з питань протидії російській агресії, відновлення територіальної цілісності України, захисту прав громадян України в умовах війни й окупації, притягнення до юридичної відповідальності держави-агресора, а також осіб і організацій, винних у скоєнні воєнних злочинів, колабораційній та іншій антидержавній діяльності тощо.

Матеріали друкуються в авторській редакції.

УДК 341.3/.4/.6+342+343.3/.4

ISBN 978-966-918-037-7

- © Кресін О. В. (упоряд. і наук. ред.), 2022
- © Державний торговельно-економічний університет, 2022
- © Українська асоціація порівняльного правознавства, 2022
- © Українська асоціація міжнародного права, 2022
- © Асоціація реінтеграції Криму, 2022

ЗМІСТ

Вступ	8
-------------	---

Розділ І. КВАЛІФІКАЦІЯ ЗЛОЧИНІВ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

БАБІН Б.

Правова оцінка російської агресії на Чорному та Азовському морях.....	10
---	----

БУТКЕВИЧ О.

Український вимір протидії «гібридній війні»	18
--	----

ГУМЕНЮК В.

Гібридна війна Росії проти України як загроза універсальній колективній безпеці.....	23
--	----

КОРТУКОВА Т.

Порушення Статуту ООН при наданні Російській Федерації постійного членства у Раді Безпеки ООН після розпаду СРСР	26
--	----

КРЕСІНА І., КРЕСІН О.

Кваліфікація статусу ОРДЛО і визнання РФ незалежності т.зв. «ДНР» та «ЛНР».....	29
---	----

КРЕСІН О.

Питання визначення правового режиму АР Крим та м. Севастополь в умовах російської агресії.....	34
--	----

НЕВАРА Л.

Порушення РФ як країною-агресором міжнародної системи прав людини	39
---	----

МАЛИШЕВА Н.

Екоцид як міжнародний злочин РФ на території України.....	42
---	----

ПАВКО Я.

Правове забезпечення екологічної безпеки на території України в умовах війни з Російською Федерацією	46
--	----

ТРАГНЮК О., ЯКОВЮК І.

Деякі питання правової регламентації забезпечення екологічної безпеки на територіях, анексованих та незаконно контрольованих Російською Федерацією.....	51
---	----

FUTEY B.
Crimean Referendum to Join Russia Violates Ukraine’s Constitution,
Domestic Laws, and General Principles of International Law 57

ЯВІР В.
Російсько-українська війна 2014-2022 рр.: геноцид українців? 64

**Розділ II. ПРИПИНЕННЯ ВІЙНИ І ПРИТЯГНЕННЯ РОСІЇ
ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИНИ, ВЧИНЕНІ В УКРАЇНІ**

ЗВЕРЄВА К.
Економічні санкції стосовно держави-агресора у ХХІ ст..... 69

КАМІНСЬКА Н., ЩЕРБАНЬ Є.
Проблеми імплементації Римського статуту Міжнародного
кримінального суду у контексті сучасних подій в Україні 71

КОНОНЕНКО В., ТИМЧЕНКО Л.
Деякі особливості захисту інтересів держави в Міжнародному
трибуналі з морського права 76

КУЛИНИЧ П.Ф.
Конфіскація майна країни-агресора та її резидентів – належна форма
захисту суверенітету і територіальної цілісності України 80

NIERZECKA A.
Individual criminal responsibility of political and military leaders for the
war crimes and crimes against humanity committed on the territory of
Ukraine in the light of the ICC approach towards the concept of co-
perpetration..... 83

ПАЛЬЧУК П.
Відшкодування шкоди, заподіяної майну фізичних
та юридичних осіб внаслідок воєнних дій 91

ПРИМАК В.
Механізми відшкодування шкоди, завданої агресією
Російської Федерації проти України 95

ПРОЦЕНКО І.
Особливості юридичної кваліфікації примусового вилучення
Україною об’єктів права власності Російської Федерації
та її резидентів 98

САВЧУК К.

Перспективи міжнародної миротворчої операції в Україні на підставі положень Резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Єдність заради миру» 104

СТОЙКО О.

Щодо засудження воєнних злочинів і злочинів проти людства, вчинених Російською Федерацією 107

Розділ III. КОЛАБОРАЦІЙНА ТА ІНША АНТИДЕРЖАВНА ДІЯЛЬНІСТЬ І ПОКАРАННЯ ЗА НЕЇ**ДЕРЕВ'ЯНКО С.**

Заборона проросійських політичних партій: обов'язковість та політико-правові підстави 109

КАФАРСЬКИЙ В.

Конституційно-правові засади контролю інститутів громадянського суспільства щодо антидержавної діяльності релігійних об'єднань 113

КУБАЛЬСЬКИЙ В.

Проблеми встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність в Україні 115

РУБАЩЕНКО М.

Кримінальна відповідальність за колабораціонізм: тернистий шлях встановлення 120

ХОДАКІВСЬКИЙ М.

Заборона та припинення діяльності Української Православної Церкви (Московського Патріархату) в Україні 125

ЯКОВЮК І., РУБАЩЕНКО М., ШУЛЬЖЕНКО Н.

Колабораційна діяльність (ст. 111-1 КК): загальний огляд та деякі законодавчі недоліки 130

Розділ ІV. ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

АНАКІНА Т.	
Механізм тимчасового захисту в праві Європейського Союзу.....	135
БАЙМУРАТОВ М., КОФМАН Б.	
Про роль органів місцевого самоврядування в період воєнного стану в Україні.....	138
БІЛОУСОВ М.	
Захист дітей-мігрантів з України під час збройного конфлікту в праві Європейського Союзу	141
БРЮХОВЕЦЬКА М.	
Проблеми реалізації права на сурогатне материнство в умовах російсько-української війни	144
ВІННИК О.	
Цифрові права громадян в умовах війни.....	147
ВОРОТІНА Н.В.	
Фінансові механізми відновлення економіки та інфраструктури України, зруйнованої у результаті збройної агресії Російської Федерації	150
GARWOL M.	
The scope of rights and freedoms of convicted person in the light of Ukrainian State’s needs caused by military conflict – chosen aspects	153
КОРОЄД С.	
Проблеми реалізації права фізичної особи на ім’я та визначення її походження на тимчасово окупованих територіях України	155
ЛАВРИК Г.	
Політико-правовий порядок в Україні: свобода, досягнення дієвості верховенства права, правосуддя?.....	158
ЛУЦЬКА Г.	
Законодавче забезпечення охорони і захисту цивільних прав громадян України, які проживають на тимчасово окупованих територіях України.....	162

Лаврик Г.,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри
правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК В УКРАЇНІ: СВОБОДА, ДОСЯГНЕННЯ ДІЄВОСТІ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА, ПРАВОСУДДЯ?

В останній щорічній доповіді правозахисної організації Freedom House («Дім свободи») «Свобода у світі 2022. Глобальне поширення авторитарного режиму» (Freedom in the World 2022. The Global Expansion of Authoritarian Rule) демонструється зміцнення авторитарними лідерами своєї влади та прискорення наступу на демократію та права людини, наголошується на збільшенні ймовірності того, що автократія може випередити демократію як модель управління, і, водночас, на погіршенні своїх показників набагато більшою кількістю країн [1] відтоді як у країнах та на значних суміжних і суперечливих територіях колишнього, умовно кажучи, «радянсько-соціалістичного блоку», ведуться спостереження за станом політичних прав і громадянських свобод. Кожній з них, враховуючи індикатори згруповані за категоріями політичних прав (0–40) і громадянських свобод (0–60), присвоюються від 0 до 4 балів за серією 25 показників із сумарним балом 100. Методологія, яка походить від Загальної декларації прав людини, дозволяє встановити чи має країна або територія загальний статус вільної, частково вільної чи невольної [2]. З 2005 по 2010 рік за результатами щорічних доповідей (звітів) про стан політичних прав та громадянських свобод у країнах світу Україна була визнана правозахисною організацією Freedom House єдиною політично вільною країною на пострадянському (післярадянському) просторі. У 2021 році бал України за 100-бальною шкалою звіту склав 61, що є поліпшенням попереднього показника – 60, і вона залишається частково вільною країною – поряд із країнами, що за рівнем дотримання політичних прав і громадянських свобод вважаються вільними, попри те, що їхні усталені демократичні стандарти ставляться під сумнів і зазнають руйнації, та невольними [3].

У цій доповіді, опублікованій 24 лютого 2022 року, засвідчується готовність демократичних урядів згуртуватися, щоб протистояти авторитарним зловживанням і підтримати сміливих правозахисників,

які борються за свободу у всьому світі. Правда, останній в особі, як цілої низки країн, так і міжнародних організацій, щонайперше Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, сьогодні, коли Україна перебуває на лінії оборони демократії із гаслом «Свобода або смерть» [4], поводить доволі стримано. Відчувається намагання завадити і покласти край спробам руйнування міжнародного ліберального правового порядку, спотворення політичного устрою, сприяння ненависті, насильству та неприборканій владі в ході тривалих обговорень, голосувань, будучи одержимими, зокрема дванадцятьма прогностичними висновками стосовно війни Росії проти України від американського філософа, політичного економіста, професора Стенфордського університету Френсіса Фукуяма. «Росія прямує до певної поразки в Україні. – стверджує автор книги «Кінець історії та остання людина» у статті на сайті American Purpose. – Немає жодного компромісу, який був би прийнятним як для Росії, так і для України, враховуючи втрати, які вони зазнали на цьому етапі [5<https://www.americanpurpose.com/authors/francis-fukuyama/>]. Американського філософа вражає та величезна ціна, яку сплачує Україна. Проте рішення адміністрації Байдена не оголошувати забороненої для польотів зони або не передати польські МІГи він вважає правильними. Адже значно краще, щоб українці самостійно перемогли росіян, позбавивши Москву виправдання, що НАТО напало на них, а також уникнувши всіх очевидних можливостей ескалації.

У дванадцятому прогнозі (за інакшим формулюванням – результаті російського вторгнення) висловлюється впевненість, що поразка Росії зробить можливим «нове народження свободи» і позбавить від занепаду глобальної демократії. Завдяки купці відважних українців дух 1989 року житиме [6<https://www.americanpurpose.com/authors/francis-fukuyama/>].

Цьогоріч на шляху забезпечення суверенною демократичною Україною зростання рівня демократії в процесі розширення Європейського Союзу (ЄС) на схід для країн-членів ЄС, окрім усіх тих антицінностей, на яких тримається путінських авторитаризм, постають виклики, які стосуються питань про те (1) Чи існує незалежна судова система? (2) Чи забезпечується належне здійснення правосуддя у цивільних та кримінальних справах? (3) Чи забезпечується захист від незаконного застосування фізичної сили, а також свобода від воєн і заворушень? (4) Чи гарантують законодавство, політики та практики рівне ставлення до різних верств населення? [7] Вони

порушуються нарівні і поруч з питаннями еволюції та сучасного стану верховенства права в ЄС, оцінкою прогресу, досягнутого з початку демократичних реформ у Центральній та Східній Європі, а також критичним аналізом останніх тенденцій відступу верховенства права та відкритого виступу проти ліберально-демократичних цінностей в окремих країнах-членах ЄС, з тим, щоб звернути увагу на різноманітність нових механізмів зміцнення верховенства закону в ЄС та оцінити їх потенціал для досягнення стійких позитивних змін у цьому напрямі [8].

В нагоді стає розв'язання проблеми розуміння конституційного принципу верховенства права, що, крім усього іншого, дістає свій вияв в актуалізації і конкретизації запобігання свавіллю (свавільності), що в складному переплетенні з іншими властивими цьому принципу складовими поступово стає надбанням сучасного контрольного (моніторингового) інструментарію забезпечення його практичної застосовності. Це потребує зосередження на впровадженні вже існуючого механізму забезпечення контролю над використанням влади державою та захисту людини від свавільних дій державної влади і не суперечить аргументам на користь охоплення цього механізму вимогою запобігання свавіллю (свавільності) в контексті сприйняття верховенства права як нормативного ідеалу, до якого має прагнути кожна система права, і як універсального та інтегрального принципу права (за інакшими міркуваннями – як конституційної синтагми). У визначенні одного зі складників української формули верховенства права (правовладдя) як засади національного конституційного ладу, Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 18 червня 2020 року № 5-р(П)/2020, з огляду на імператив дієвості принципу правовладдя, його ефективність, звертається до сукупності національних інституцій, механізмів і процедур, що є доконечними для того, щоб особа була спроможною володіти людською гідністю та захистити себе від свавільних дій держави (її органів і посадових осіб) [9].

Список джерел

1. Freedom in the World 2022. The Global Expansion of Authoritarian Rule URL: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2022-02/FIW_2022_PDF_Booklet_Digital_Final_Web.pdf (дата звернення: 25.03.2022).
2. Там само.

3. Countries and Territories URL: <https://freedomhouse.org/uk/node/183> (дата звернення: 15.03.2022).
4. Валле В. Прокинься, світе! Україна на лінії оборони демократії URL: <https://uain.press/articles/prokinsya-svite-ukrayina-na-liniyi-oboroni-demokratiyi-1553643> (дата звернення: 15.03.2022).
5. Fukuyama Francis Preparing for Defeat URL: <https://uain.press/articles/prokinsya-svite-ukrayina-na-liniyi-oboroni-demokratiyi-1553643> (дата звернення: 15.03.2022).
6. Там само.
7. Freedom in the World 2022. Ukraine URL: <https://freedomhouse.org/uk/country/ukraine/freedom-world/2022> (дата звернення: 15.03.2022)/
8. Engelbrekt, A. Moberg & J. Nergelius (Eds.). Rule of Law in the EU: 30 Years After the Fall of the Berlin Wall. 2021. 392 p.
9. Рішення Конституційного Суду України (Другий сенат) у справі за конституційною скаргою громадянки України Левченко Ольги Миколаївни щодо відповідності Конституції України (конституційності) припису пункту 5 розділу III «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення» від 2 березня 2015 року № 213-VIII від 18 березня 2020 року № 5-р (II)/2020. Офіційний вісник України. 2020. № 55.т.2. Ст.1729.